

Nog steeds moreel systemisch falen van onze overheid

In Groningen is het vijf voor twaalf. Opnieuw bevingen in de afgelopen weken, opnieuw een debat in de Tweede Kamer over de afhandeling van de schade en de nodige versterkingen, opnieuw een onderzoeksrapport dat de schade aan de levens van de Groningers aantoont, zowel bewoners als professionals. Nederlanders die in Groningen wonen voelen zich in toenemende mate achtergesteld. Voor velen is het geen vijf voor, maar vijf over twaalf. Wat moet er gebeuren om het tij te keren?

Wetenschappers Stroebe en Postmes van de Rijksuniversiteit Groningen die onderzoek deden naar de gedupeerden van de gaswinning noemen deze mensen 'systeemslachtoffers'.

De Groninger Bodem Beweging (GBB), het Groninger Gasberaad en Vereniging Eigen Huis hebben op de vooravond van het debat een sociaal handvest opgesteld.

https://issuu.com/dvhn/docs/sociaal_handvest_groningen_gbb_gasberaad_veh/3

Het huidige overheidssysteem veroorzaakt morele schade bij mensen die met de aardbevingen te maken hebben. De grond onder hun bestaan schudt keer op keer. Maar de schade is nog groter. Het is onze overheid, van alle Nederlanders, die hier verantwoordelijk is voor de voortdurende en verhevigende schade.

Als geestelijk verzorger in het aardbevingsgebied hoor ik bijna dagelijks verhalen van mensen die getuigen van diepgaande en langdurige onmacht, woede, verdriet, angst, hulpeloosheid en ook wroeging. Er wordt daarbij haast letterlijk gerammeld aan de poten van de stoel van hun bestaan. Inwoners én professionals ervaren dat zij niet gehoord en gezien worden in hun moeite, last en lijden terwijl de trage ramp van de aardbevingen zich blijft voltrekken. De ramp die in de systemen en processen benoemd wordt als gevolgen van de gaswinning en ingedeeld wordt onder het kopje aardbevingsproblematiek.

Ik kan u verzekeren, het doet ook iets met mij. Het spreekt mijn gevoel van rechtvaardigheid en gelijkwaardigheid aan en ik voel de kwetsbaarheid. Waar zit de knop dat ook de overheid weer zicht krijgt en belangrijker nog gevoel krijgt bij de nood en de verwondingen aan het moreel van deze mensen? Waaruit blijkt dat de 'human touch' in deze dossiers wel aanwezig is? 'Human touch' houdt onder andere in dat de ander, vooral de inwoners in het aardbevingsgebied, echt gezien en gehoord worden. In de stukken die in de publiciteit komen wordt gesproken over het terugbrengen van de menselijke maat. Mij bekruipt dan een ander vervelend gevoel en dat is dat die menselijke maat zonder een 'human touch' gekwantificeerd gaat worden en op geld gezet wordt.

Er is echt een gebrek aan 'human touch'. Ieder mens leeft, soms bewust en meestal onbewust, vanuit een bestaansoriëntatie. In de ondersteuning die ik als geestelijk verzorger bied, en waarbij ik uitga van de eigen bestaansoriëntatie van ieder mens in zijn of haar leefwereld, zie ik dat morele overtuigingen voortdurend op het spel worden gezet of zelfs worden geschonden. Dat levert verlammende problemen op.

Problemen zoals gewetenswroeging bij professionals. Kijk maar naar het laatste rapport van het Gronings Perspectief met de titel '*Professionals over de versterkingsoperatie. Verloop en impact op bewoners en gemeenschappen.*' Daarin geven ook de professionals aan knijp te komen zitten tussen enerzijds de inwoners willen helpen en ondersteunen en anderzijds de steeds opgelegde veranderende regels tijdens deze ondersteuningsprocessen. De mensen lopen een 'moral injury' op.

De problemen die veroorzaakt worden door deze morele verwondingen werken tevens als een voedingsbodem voor het ontstaan van wantrouwen. En wat een energie en effort, ook financieel

gezien, moet je daar inpompen om die vrije val in dat negatieve en donkere zwarte gat weer om te buigen naar een energieke en positieve opwaartse beweging.

‘Vertrouwen gaat te paard en komt te voet’ luidt een bekende uitdrukking. De inwoners in het aardbevingsgebied zijn inmiddels murw geslagen en hebben geen vertrouwen meer in de overheid. Door de uitwassen die ontstaan door de steeds veranderende spelregels tijdens het spel van deze trage ramp, wordt zo langzamerhand ook iedere andere mens onbetrouwbaar. Zelfs hele buurten leven met elkaar op gespannen voet omdat door de ondoorzichtigheid van alle regels en procedures ongelijkwaardigheid en onrechtvaardigheid ontstaan. Wantrouwen, conflicten, gebrek aan veiligheid en ook kwetsbaarheid zijn een feit.

Nu denken we allemaal dat de heiligverklaring van spelregels de oplossing is voor deze problemen. Die heiligverklaring is nodig om processen in systemen deugdelijk te laten verlopen. En systeemonderhoud kost nou eenmaal geld. Geld lijkt ook hier weer meer doel te worden dan dat het als middel wordt ingezet. We leven immers in de overtuiging dat we werken met middelen die we met z’n allen opbrengen en inleggen, lees maatschappelijke middelen. Dat is dan de reden dat een en ander effectief, efficiënt, redelijk en billijk moet gebeuren. Daarbij zitten we ook nog in een algemeen en door onszelf opgelegd en aanvaard idee van ‘meten is weten’. Daar stuiten we op het verschil tussen het denken in een systeemwereld en de wereld waarin wij daadwerkelijk leven, de leefwereld. Echter de mens is een relationeel wezen en heeft het nodig wederkerigheid te ervaren in een relatie. Of dat nu een relatie is met een systeem of een relatie met een andere mens. Die wederkerigheid is bij voorkeur in balans. Hier ligt de valkuil van het systeem op de loer met het opgelegde maar ook aanvaarde idee ‘meten is weten’. In het huidige overheidssysteem moet zoveel mogelijk geobjectiveerd en gekwantificeerd worden. Daarbij lijkt alle subjectiviteit waarin de ‘human touch’ gevonden kan worden haast per definitie wegbezuinigd. Onze leefwereld wordt gedirigeerd door een systeemwereld die draait voor het ene doel en dat is geld genereren.

Zelfs onze pas afgetreden minister Wiebes heeft dit moeten onderkennen. Hij verzuchtte richting de pers dan ook dat het ingewikkeld is om het ‘goed voor iedereen te regelen’. Dit maakte dat na gesprekken die hij voerde met de grote belanghebbers in dit spel, de regels tijdens het spel weer werden veranderd. Met als gevolg dat veel ondersteunende professionals gewetenswroegingen en problemen kregen en de inwoners verder gedupeerd raakten.

Wat kunnen we hieruit leren? Het is de hoogste tijd dat een ieders morele kompas opnieuw afgesteld wordt en wij de systeemwereld ondersteunend laten zijn aan de leefwereld van mensen. Ik gun het ons allemaal en de inwoners van het aardbevingsgebied in het bijzonder.

Wij ondersteunen dan ook van harte het sociale handvest van de Groninger Bodem Beweging (GBB), het Groninger Gasberaad en Vereniging Eigen Huis. Daarbij leveren wij graag een bijdrage aan het uitwerken van dit sociale handvest. Met name als het gaat om het duidelijk krijgen van het huidige moreel en ook zaken en problemen die voortkomen uit de existentiële dimensie. De existentiële ofwel bestaansrechtelijke dimensie die ons ook, naast de fysiek/biologische, de psychische en de sociale dimensie, volledig mens maakt. Kortom; wij dragen graag bij aan het terugbrengen van een ‘human touch’ én het helen van de morele verwondingen.

Alina de Roo - Klijndijk

Geestelijk Verzorger Aardbevingsgebied